



**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

THE ROLE OF THE GREEN ECONOMY IN INCREASING THE EFFICIENCY OF E-COMMERCE SERVICES: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND PROSPECTS FOR UZBEKISTAN

Rajabov Jaxongir Zokirjon o‘g‘li

Assistant Lecturer Tashkent University of Information Technologies named after
Muhammad al-Khwarizmi

E-mail: rajabovjakhongir7@gmail.com

Abstract. This article examines the role and significance of green economy principles in improving the efficiency of e-commerce services. Based on international experience from China, the European Union, and South Korea, the economic benefits of integrating digital platforms with green logistics are analyzed. The study also considers the current situation, existing problems, and future prospects of Uzbekistan in this field. As a result of the research, practical recommendations were developed to strengthen the synergy between e-commerce and the green economy.

Keywords: green economy, e-commerce, digital platform, sustainable development, green logistics.

ELEKTRON TIJORAT XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA YASHIL IQTISODIYOTNING ROLI: XALQARO TAJRIBA VA O‘ZBEKISTON ISTIQBOLLARI

Rajabov Jaxongir Zokirjon o‘g‘li

*Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
assistenti rajabovjakhongir7@gmail.com*

Annotatsiya. Ushbu maqolada elektron tijorat xizmatlari samaradorligini oshirishda yashil iqtisodiyot tamoyillarining tutgan o‘rni va ahamiyati o‘rganilgan.



**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Xalqaro tajriba (Xitoy, Yevropa Ittifoqi, Janubiy Koreya) asosida raqamli platforma va yashil logistika integratsiyasining iqtisodiy samaralari tahlil qilingan. O‘zbekistondagi mavjud holat, muammolar va kelajak istiqbollari ko‘rib chiqilgan. Tadqiqot natijasida elektron tijorat va yashil iqtisodiyot sinergiyasini kuchaytirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: *yashil iqtisodiyot, elektron tijorat, raqamli platforma, barqaror rivojlanish, yashil logistika.*

1. Kirish

XXI asrning ikkinchi yarmida jahon iqtisodiyoti ikki muhim tendensiya — raqamlashtirish va ekologik barqarorlik — kesishmasida rivojlanmoqda. Elektron tijorat global savdo hajmida tobora katta ulush egallayapti: 2023-yilda jahon bo‘yicha elektron tijorat hajmi 5,8 trillion AQSh dollarini tashkil etgan bo‘lsa, 2027-yilga kelib bu ko‘rsatkich 8 trillion dollardan oshishi kutilmoqda [1]. Biroq bu o‘shish bilan birga logistika chiqindilari, qadoqlash materiallari va energiya sarfi kabi ekologik muammolar ham keskin kuchayib bormoqda.

Yashil iqtisodiyot — resurslardan samarali foydalanish, karbon emissiyasini kamaytirish va ekotizimni saqlab qolish tamoyillariga asoslangan iqtisodiy model sifatida elektron tijorat sektori uchun ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yevropa Ittifoqining “Yashil bitim” (Green Deal) dasturi doirasida raqamli va yashil o‘tish yagona strategiya sifatida belgilanishi bu ikki yo‘nalishning uzviy bog‘liqligini tasdiqlaydi.

O‘zbekistonda elektron tijorat 2020-yildan boshlab jadal rivojlanmoqda: hukumatning “2030-yilgacha raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish” strategiyasi hamda elektron tijorat bo‘yicha maxsus qonunchilik bazasining shakllantilishi bu sohadagi imkoniyatlarni yanada kengaytirmoqda. Shu bilan birga, mamlakatning 2030-yilga kelib



**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

karbon neytralligiga erishish majburiyatlari elektron tijorat sektorida ham yashil tamoyillarni joriy etishni zarur qilmoqda.

Ushbu tadqiqotning maqsadi — xalqaro tajribani qiyosiy tahlil qilish asosida elektron tijorat samaradorligini oshirishda yashil iqtisodiyot mexanizmlarini O‘zbekiston sharoitida qo‘llashning asosiy yo‘nalishlarini aniqlashdir.

2. Xalqaro tajriba: yashil elektron tijoratning rivojlangan modellari

Xitoy tajribasi. Xitoy — dunyo bo‘yicha eng yirik elektron tijorat bozori bo‘lib, bir vaqtning o‘zida yashil elektron tijorat sohasida ham peshqadam hisoblanadi. Alibaba Group tomonidan joriy etilgan “Green Logistics” dasturi doirasida 2022-yilga kelib 1 milliarddan ortiq qayta ishlatiluvchi qadoqlash birliklari muomalaga kiritilgan. JD.com kompaniyasi esa 100% elektr energiyasida ishlaydigan logistika parki yaratib, CO₂ emissiyasini 40% ga kamaytira olgan [2]. Bu tajriba shuni ko‘rsatadiki, yashil investitsiyalar nafaqat ekologik, balki iqtisodiy samaradorlikni ham oshiradi: yoqilg‘i xarajatlarini kamaytirib, logistika xarajatlarini 15-20% ga qisqartirish mumkin.

Yevropa Ittifoqi tajribasi. Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida “Barqaror elektron tijorat” (Sustainable E-commerce) direktivalari asosida bir qator majburiy talablar joriy etilgan: mahsulot qadoqlashda qayta ishlanuvchi materiallar ulushini 55% ga yetkazish, yetkazib berish jarayonida “oxirgi mil” logistikasida noemissiyali transport vositalaridan foydalanish, elektron platforma operatorlari uchun barqarorlik hisobotini majburiy taqdimlash. Germaniyada Zalando platformasi “yashil yetkazib berish” opsiyasini joriy etgandan so‘ng, so‘rovlar natijasiga ko‘ra, mijozlarning 34% shu opsiyani tanlagan [3].

Janubiy Koreya tajribasi. Janubiy Koreya hukumati “Yashil Yangi Bitim” (Green New Deal, 2020) doirasida elektron tijorat logistikasiga 2,5 mlrd dollar investitsiya ajratgan. Natijada elektron tijorat sektorida qayta tiklanadigan energiya manbalaridan



**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

foydalanish ulushi 2020-yildagi 18% dan 2023-yilda 41% ga yetgan. Bundan tashqari, smart qadoqlash texnologiyalarini joriy etish orqali chiqindilar hajmi 30% ga kamaygan.

3. O‘zbekistondagi holat va istiqbollar

O‘zbekistonda elektron tijorat bazari 2023-yilda taxminan 1,2 mlrd dollar hajmga ega bo‘lib, yillik o‘shish sur‘ati 35-40% ni tashkil etmoqda [4]. Biroq sohada yashil tamoyillarni joriy etish hali boshlanish bosqichida turibdi. Asosiy muammolar qatoriga quyidagilar kiradi: logistika infratuzilmasining yuqori karbon iziga ega ekanligi; qayta ishlanmaydi-gan plastik qadoqlash materiallarining keng qo‘llanilishi; elektron tijorat omborlari va ma’lumotlar markazlarining energiya samaradorligi pastligi; yashil standartlar va sertifikatlash tizimining yo‘qligi.

Shu bilan birga, bir qator imkoniyatlar ham mavjud. O‘zbekiston 2022-yilda “Yashil iqtisodiyotga o‘tish” milliy strategiyasini qabul qilgan va 2030-yilga kelib iqtisodiyotning karbon intensivligini 35% ga kamaytirish maqsadini belgilagan. Elektron tijorat sohasi bu maqsadlarga erishishda muhim rol o‘ynashi mumkin, chunki raqamli platforma orqali sotuv an’anaviy chakana savdoga nisbatan resurslar sarfini sezilarli darajada kamaytiradi.

Muallif tomonidan o‘tkazilgan tahlil natijalariga ko‘ra, O‘zbekistonda elektron tijoratda yashil iqtisodiyot tamoyillarini joriy etishning uchta ustuvor yo‘nalishi aniqlanadi: (1) yashil logistika tizimini shakllantirish — elektr transport va velosiped kuryer xizmatlarini rag‘batlantirish; (2) ekologik sertifikatlash va yashil brend imijini yaratish; (3) yashil investitsiyalarni jalb etish mexanizmlarini (tax incentives, yashil obligatsiyalar) ishlab chiqish.

4. Xulosa va tavsiyalar

Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, elektron tijorat va yashil iqtisodiyotni integratsiyalash nafaqat ekologik, balki iqtisodiy samaradorlikni ham oshiradi. Xitoy,



**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Yevropa Ittifoqi va Janubiy Koreya misolida yashil logistika xarajatlarni 15-40% ga qisqartirgani, mijozlar sadoqatini oshirgani va yangi bozor segmentlariga kirib borish imkonini yaratgani tasdiqlangan.

O‘zbekiston uchun quyidagi tavsiyalar ishlab chiqilgan: birinchidan, elektron tijorat operatorlari uchun ixtiyoriy, keyinchalik majburiy “yashil audit” tizimini joriy etish; ikkinchidan, yashil logistika infratuzilmasini rivojlantirish uchun davlat-xususiy sheriklik modellarini tatbiq etish; uchinchidan, xalqaro yashil standartlar (ISO 14001, GRI) bo‘yicha mahalliy moslashtirilgan me‘yoriy bazani yaratish; to‘rtinchidan, raqamli platformalar ma'lumotlar markazlari uchun qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanishni rag‘batlantiruvchi soliq imtiyozlarini belgilash.

Yuqoridagi chora-tadbirlarni izchil amalga oshirish O‘zbekistonda elektron tijorat sektorining barqaror rivojlanishini ta‘minlash bilan birga, mamlakatning xalqaro iqlim majburiyatlarini bajarishiga ham muhim hissa qo‘shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Statista. Global e-commerce revenue forecast 2017-2027. — Hamburg: Statista GmbH, 2024.
2. JD.com Sustainability Report 2022. — Beijing: JD.com Inc., 2023. — 87 b.
3. Zalando SE. Sustainability Report 2023. — Berlin: Zalando SE, 2024. — 112 b.
4. O‘zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi. Elektron tijorat statistikasi. — Toshkent, 2024.
5. UNEP. Green Economy: Developing Countries Success Stories. — Nairobi: UNEP, 2023. — 165 b.
6. Европейская комиссия. Европейский зелёный курс. — Брюссель: ЕС, 2020.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 2-noyabrdagi “Yashil iqtisodiyotga o‘tish” strategiyasi to‘g‘risidagi farmoni.